concupiscentia aliene uxoris et aliene rei: quae dicitur lex comprimens manum et non animum. euuangelium uero et manum et animum. Illud de lege dicitur secundum cerimonialia et non secundum moralia. Vel quia in lege non est generalis prohibitio omnis mortifere concupiscentie ut in euuangelio.

Augustinus de baptismo ~~paruulorum~~.

Si non grit qua paruulorum dicit apostolus literam occidentem. ea certe est decalogus. quia non dicitur litera occidens. eo quod mala sit lex: sed quia prohibens peccatum auget concupiscentiam et addit preuaricationem nisi liberet gratia. Que gratia non sic habundabat in lege: ut in euuangelio. Lex ergo bona est et tamen occidit sine gratia cum sit iusta preceptis quia iubet quod sine gratia impleri non potest. Gratia autem deerat: et ideo litera occidens erat. Distat autem euuangelii litera a legis litera. quia diuisa sunt promissa. Ibi terrena hic celestia promittit. Diuisa etiam sacramenta. quia illa tantum significabant hec conferunt gratiam. Precepta etiam diuisa quantum ad cerimonialia. Non autem quantum ad moralia sunt cadere: sed plenius in euuangelio continentur. Audistis decem cordas psalterii utriusque serui impositas que caritate tangende sunt ut uitia fere occidantur.

Explicit liber ~~tercius~~ tercius. ipso die sancte margarete virginis et martiris.

Incipiunt capitula quarti libri.

De sacramentis.
Quid sit sacramentum.
Quid signum sit.
Quo differant signum et sacramentum.
Quare instituta sint sacramenta.
De differentia sacramentorum ueterum et noue legis.
De circumcisione.
Quod remedium habuerint illi qui fuerunt ante circumcisionem.
De institutione circumcisionis et cur.
De paruulis defunctis ante diem octauum quo fiebat circumcisio.
De sacramentis noue legis.
De baptismo.
De baptismi differentia iohannis et christi.
Quid utilitatis habuit baptismus iohannis.
Si fuit sacramentum baptismus ille.
De forma baptismi iohannis.
Quid sit baptisma.
De forma baptismi.
Quod apostoli in christi nomine baptisauerunt.
Si in nomine patris uel pr̄r sancti possit tradi baptismus.
De institutione baptismi.
Quare in aqua tantum fiat.
De immersione quotiens fieri debeat.
Quando circumcisio amisit uim suam.
De causa institutionis baptismi.
De illis qui susceperunt sacramentum et rem. et rem et non sacramentum. et sacramentum et non rem.
De ficte accedentibus.
Quomodo intelligatur illud quicumque in christo baptisati estis. christum induistis.
Quod passio supplet uicem baptismi et fides et contritio.
Quod prosit baptismus cum fide accedentibus.
Quid dimittitur in baptismo iustis.
Cuius rei sit sacramentum baptismus

quem recipit unctio.
Quod baptismus eque bonus
e a bono ul' malo datus.
De ptate baptismi 7 unctio
Que fuit ptas baptismi quam
xpc potuit dare suis 7 n dedit.
Quibus liceat baptizare.
Si rebaptizandi sunt ab hereticis baptizati
Quod nullus i matrio utero baptizatur.
Utrum baptismus sit in illis qui corrupte
pferunt.
De illo q p ludo immergitur.
De ~~reppone~~ responsione patrinorum.
De cathezismo 7 exorzismo.
De sacramento confirmacionis.
Quod non n a summis sacerdotibus
tradi pt.
Que sit uis huius sacramenti.
Utrum h' sacramentum sit dignius baptismo
Utrum possit iterari.
De sacramento altaris.
Quod huius sacramenti i veteri testamento figura pressit sic 7 baptismi.
De institucione huius sacramenti.
De forma.
Quare xpus post aliu cibum dedit hoc sacramentum discipulis.
De sacramento 7 re.
Quod res sacramenti duplex e.
De duobus manducandi modis.
De errore illorum q dicunt tm
corpus xpi a bonis sumi.
De intelligencia quorundam
~~uibor~~ uerborum ambiguorum.
De heresi illorum q dicunt corpus xpi
no ee i altari n sicut i signo.
De sctorum testimoniis quibus pbatur
uerum corpus xpi ee i altari.
De modo conuersionis.

Quomodo dicitur corpus xpi co-
fici de substa panis.
Quare sub ~~alia~~ alia specie sumatur.
Quare sub duplici specie.
Quare aqua misceatur.
Quale corpus dedit xpc discipulis suis
Ubi illa anima fuderit Cena
De fractione 7 ptibus.
De confessione beregarii.
Quid ille ptes significent.
Si xpus imoletur i altari cotidie
7 an sit sacrificium qd a sacerdote geritur
De causa institucionis.
Si hoc sacramentum conficiatur ab
~~heri~~ hereticis ul' excomunicatis.
Quid sciat hereticus 7 qd sit hereticus.
De penitencia.
Unde dr pnia.
Quid sit penitere.
Quid sit pnia.
De sollempni 7 uilita pnia.
Quod pnia sepe dicitur p pnam.
Quod pluribus irretitus pnie.
no pt uere de uno penitere n de
omnibus peniteat.
Quibus de causis ptinguit flagella
De egypciis 7 sodomitis q
tpalit' dicitur puniti ne i eternum
De generibus elemosine pnia
Quid sit elemosina.
Utrum i pccto mortali pmanens
7 largus elemosinas facientes
debeant dici satisfacere.
Utrum bona q fiunt ab aliquibus
malis ualeant ad uitam ute cum
fuerint ad bonum conuersi.
De tribus i pnia considerandis scilicet
compunctione. confessione. satisfactione
Quid sit uera satisfactio.
Que sit falsa. satisfactio.
De tribus actionibus pnie.

De multitudine venialiū q
fiunt ut unū grande pc̄cm̄.
De satisfcōe venialiū.
Utrū sine gn̄ali gfessiōe dimittat̄ pc̄cm̄
Si sufficit solo deo gfiteri.
Quod nō sufficit solo deo co
fiteri si possit gfiteri sacdoti.
An sufficiat gfiteri layco.
Ad qd ualeat gfessio.
De remissione quā facit sacdos
De clauibus.
De usu clauiū. ⌈pc̄cm̄
Si sacdos ꝑt dimitte ul' retine
Quomō sacdotes dimittūt
ul' retinent pc̄ta.
Quomō sacdotes ligāt ul' soluūt
Quomō itelligēdū ⌈ca pc̄tīs
sit illud. quodcūqꝫ solūtis ꝛc̄.
Que sint interiores tenebre ꝛ
exterior macula.
Quando hec claues dat̄ ꝛ qb9.
Utrū ꝑ idignos trāsfundat̄
gratia dignis.
Quomō itelligendū sit ma
ledictum benedictōnib9 iūris.
Qualis ēē debet iudex ecclasti
De hijs q̄ ī fine penitent.
De hijs q̄ pn̄iam nō aplent.
De illo cui sacdos ī distretu
iniūgit penā.
Quod morientib9 nō īponēda
sit satisfactio sed īnotescenda.
Quod nō ē neganda pn̄ia
ul' reconciliaco ī necitate.
Quod pr̄sbiter nō rgciliet
aliquē īcōsulto epō nisi ī necitate.
An oblaco ei9 sit suscipienda
q̄ creus ad pn̄iam puenit̄ morte.

De pc̄tīs q̄ p9 hāc uitā dimittunt̄
De hijs q̄ edificant aurū argē
tū lapide p̄.
De igne purgatorio quo alij l. fe.
st. citius alij tardi9 purgant̄
Quid sit edificare l. fe. sti.
Quid sit edificare au. ar. la. p̄.
Quod aliquē nō peniter ꝛ si nō de
omni veniali.
Quid prosit gn̄alis gfessio.
Quod nemo dꝫ gfiteri pc̄tā q̄ nō fec̄.
De pena sacdotis q̄ peccatū
publicat gfitentis.
Si pc̄tā dimissa redeant.
Quid sit sacramentū ꝛ res.
De sacramento unctiōis ex̄me.
De reb9 generib9 unctiōis.
A q̄ib9 fuit istitutū h9 sacrm̄tū.
De veneracōne hui9 sacramenti.
De ordinib9 ecclasticis.
Quot sint. Quare septē sit.
Quales assumendi sint a clero.
De corona ꝛ tonsura.
De hostiarijs De lectorib9.
De exorcistis De acolitis.
De subdiaconis De diaconis.
De pr̄sbiteris
Qui dicunt̄ ordines sacri.
Quid appellet̄ ordo.
De noīb9 dignitatis ꝛ officij.
De epō. De pontifice.
De quadriptito epōr ordine.
De uate. De cantore.
De ordinatis ab heticis.
De symonia unde dr̄ ꝛ qd sit.
De hijs q̄ a symoniacis ordinat̄
scient̄ ul' non.
De hijs q̄ dicūt se emē corpalia ꝛ
De distīctōe symoniacor̄ / nō spūalia.

matrimonium

De hiis qui violenter ab hereticis vel ab aliis scismaticis ordinantur.
De sacramento coniugii.
De institutione eius et causa.
Quando secundum preceptum et quando secundum indulgentiam contractum sit coniugium.
Quibus modis accipitur indulgentia.
Quod nuptie bone sint.
Cuius rei sacramentum sit coniugium.
Que sint consideranda in coniugio.
Quid sit coniugium.
De consensu qui efficit coniugium.
Quando incipit esse coniugium.
De opinione quorundam qui dicunt coniugium non esse ante carnalem copulam.
Quod sponsa potest eligere ~~monast~~ monasterium sine sponsi consensu.
Quod coniugatus sine coniugis consensu nequit profiteri continentiam.
De adulterinis coniugiis.
Quod multipliciter sponsa accipitur et que sponsa sit vidua sponso mortuo sponso et que non.
Si consensus de futuro etiam iuramento firmatus faciat coniugium.
De hiis que pertinent ad substantiam et ad decorem sacramenti.
Utrum consensus ille quo fit matrimonium sit de carnali copula, an de cohabitatione, an de alio.
Quare de latere viri formata sit mulier.
Quod non est consensus legitimus ubi est
De errore qui evacuat consensum contractionis
De coniugio Marie et Ioseph
De finali causa coniugii. vel non
Quod mala finis contrahentis non consummat sacramentum
De tribus bonis coniugii.
De duplici separatione.
De hiis qui procurant venena sterilitatis
Quando sit homicida qui procurat abortum

De excusatione coitus qui fit per bona
De indulgentia quam facit apostolus coniugatis
De malo continentie.
De carnis delectatione que peccatum fit vel
De solutione carnalis debiti. vel non
De continentia ex communi consensu servanda.
Quando cessandum sit a coitu.
Quibus temporibus non sit celebrande nuptie
De diversis legibus coniugii.
Utrum Iohannis virginitas preferenda sit castitati Abrahe.
Que erat consuetudo coniugii sub lege
Cui licebat tunc plures habere vel non
De personis legitimis.
De frigidis separandis vel non.
De hiis qui maleficiis impediti coire nequeunt
De furiosis.
De hiis qui dormiunt cum duabus sororibus
Quod non est dimittenda uxor propter aliquam maculam corporis.
De iure viri et mulieris.
Quod fornicatia nequit dimittere virum si ipse ei prius fuit fornicatus et econverso.
De reconciliatione eorum qui propter fornicationem separantur.
De illis qui ante coniunctionem se polluerunt per adulterium.
De servis.
Utrum propter extrinsecam conditionem possit fieri separatio.
De copula fidei et anulle(?) divisione dotis(?)
De usu qui fiunt fiunt(?) se ut dividatur ab uxore.
De etate contrahentium.
Inter quibus ordinibus negatur contrahi matrimonium.
De interfectoribus suarum coniugum.
De [illegible] De [illegible]
De illis qui post longam captivitatem.

redeunt.
De dispari cultu.
De coniugio fidelis et infidelis et duorum infidelium.
De fornicatione spirituali propter quam dimitti coniux potest.
Per quos prius possit fieri separatio.
Quando liceat fideli aliam ducere uel non.
Utrum coniugium inter infideles sit.
Quod coniugium sit legitimum.
De cognatione carnali.
De computatione graduum consanguinitatis.
Quare sex gradus computantur.
De dispensatione gregorii habita in anglos.
De affinitatis gradibus.
De uariis conditionibus affinitatis.
Si coniugium sit inter eos quos nota consanguinitate diuiduntur.
Quibus personis testificantibus sint dirimenda coniugia.
Quid sit fornicatio.
Quid sit stuprum.
Quid incestus.
Quid adulterium.
Quid raptus.
De spirituali cognatione.
Quid sint filii spirituales.
De copula spiritualium uel adoptiuorum et naturalium filiorum.
De copula filiorum qui ante compaternitatem uel post nati sunt.
Si cui liceat duas commatres ducere alteram post alteram.
Si uir et uxor simul ualeant tenere puerum.
De secundis et tertiis et deinceps nuptiis.
De resurrectione et iudicii conditione.
De uoce tube.
De nocte media.
De libris qui tunc aperientur.
De mentibus electorum si tunc preterita mala teneant.
De his qui uiui reperientur.
Quomodo intelligitur Christus iudex uiuorum et mortuorum.
De etate et statura resurgentium.
Quod resurget quidquid fuit in substantia corporis et si non in eadem parte corporis.
Quod sine omni deformitate resurget.
Utrum reproborum corpora cum deformitate resurgant quam hic habuerunt.
Quod non consumentur malorum corpora que tunc ardebunt.
Si demones corporali igne crucientur.
Si anime sine corporibus sentiunt ignem materialem.
De abortiuis fetibus et monstris.
De diuersis animarum receptaculis post mortem.
De suffragiis defunctorum.
De officiis sepulture.
De duorum eque bonis quorum alter post mortem plura habet auxilia.
Quibus suffragiis iuuabuntur in fine repti.
Quomodo sancti glorificati uel angeli audiunt preces supplicantium et intercedunt pro eis.
Si ualde malis prestetur mitigatio pene.
De occulto dei iudicio.
De iustitia et misericordia dei.
Quare quedam opera dicuntur iustitie quedam misericordie uel bonitatis.
Quomodo uniuerse uie domini dicuntur misericordia et ueritas.
De sententia iudicii.
Quod sancti iudicabunt et quomodo.
De ordinibus qui erunt in iudicio.
De ordine iudicii et ministerio angelorum.
Si post iudicium demones preerunt hominibus ad puniendum.
De forma iudicii.

Qualis apparebit forma xpi.
Quare ſcdm formā ſerui dr̄ xpc
ſuſcitatꝰ corpa.
De loco iudicij.
De limaui ⁊ tpis q̄litate p9 iudi
De dcā ⁊ manſionū celorꝫ inſtitucū
Si quid ibi cognoſcit' ab aliquo
quod ītelligant omēs.
De paritate gaudij.
Si maior ſit btitudo ſcōꝝ p9 iudim
Si mali ī īfno peccabūt.
Quaē dicut' tenebre exteriores.
Si dampnatoꝝ aīe noticiā
hnt eoꝝ que hic fiut.
De lazaro et diuite.
Si boni ⁊ mali īuicē ſe vident.
De chaos inf bonos ⁊ malos.
Utrū viſa impioꝝ pena mi
nuat vl' augeat bonoꝝ glām.

Incipit lib' quartꝰ ſententiarꝫ.

Diſtīo pma.

Samaritanus vul
nerato appians
curatōni eiꝰ ſacr
mentoꝝ alliga
menta adhibuit.
quia ꝯt' pcti ori
ginalis ⁊ actualis vulneā ſacr
mentoꝝ remedia dꝰ īſtituit.
De quibꝰ quatuor pͦ ꝯſiderā
da occurūt. Quod ſit ſacrmentū.
Et quare īſtitutū. ī qbꝰ ꝯſiſtat
⁊ ꝯficiat': ⁊ q̄ ſit diſtan inf
ſacrmenta veteris ⁊ noue legis.

Quid ſit ſacrmentū.

Sacrmentū ē ſacre rei ſigm
Dr' tn̄ ſacrmentū ecīā ſacrū
ſecrtū. ſicut dr' ſacrmentū deitatis:
ut ſacrmētū ſit ſacrū ſignās et
ſacrū ſignatū. Sed nūc agit' de
ſacrmento ſcdm q̄ ē ſignū. Itē
ſacrmētū ē īuiſibil' gr̄e viſibil' fo͞r.

Quid ſit ſignū.

Signū vō ē res pt' ſpēm
quā īgerit ſenſibꝰ. aliud
aliquid ex ſe faciens ī cogitacōē
venīē. Signoꝝ vō alia ſt' nālia.
ut fumꝰ ſignificans ignē. alia
ſūt data. ⁊ eoꝝ q̄ data ſūt. qdā
ſūt ſacrmēta qdā nō. Oē em
ſacrmētū ē ſignū ſed nō ꝯūtr.
Sacrmentū eiꝰ rei ſilitudīēꝫ
gerit: cuiꝰ rei ſignū ē. Si em
ſacrmenta nō habent ſilitudi
nē rerū quaꝝ ſacrmenta ſūt:
pprie ſacrmenta nō dicent. Sac
mentū em ppe dr' qd' ita ſignū
ē gr̄e dei ⁊ īuiſibil' gr̄e forma:
ut ipſiꝰ ymaginē gerat ⁊ cauſa
exiſtat. Nō i' ſignificandi tn̄ gr̄a